ÇINARALTI

ESKİŞEHİR ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN HAZIRLANMAKTADIR.
YIL: 3 **- SAYI:** 9/2018

DOSYA:
DİDEM MADAK

SÖYLEŞİ:
AYŞEGÜL KOCABIÇAK

SÖYLEŞİ:
FATİH ZENGİNOĞLU

SÖYLEŞİ:
NECMİ ÖZEN: AHMET ULUÇAY

ALİ LİDAR / AYŞE HAVVA GEYİK / BEYZA YILMAZ / BEYZA NUR SÖZEN / CEYDANUR SUDURAĞI / DİDENUR BOYACI / EBRAR GÜLDAŞ GÖKÇE ZEYNEP YILMAZ / HURİSER BALCI / IŞIL GÜLCE GAZİOĞLU / LÜTFİYE ÖZGE ŞİŞİK / MERVE BAYRAK / NURULLAH YAZICI ONAT DENİZ YILDIRIM / RIFAT GÜNDAY / TAMER AKAN / TUTKU NAZ ÇELİK / UĞUR ÖZKAN / YALÇIN ALTUN / ZEYNEP ÇAKIR

TAMER AKAN

GERÇEK VE HAYAL

Fransız Louis de Broglie tarafından 1924 yılında ifade edilen, $\lambda=h/p$ De Broglie Denklemi, kuantum fiziğinin başlangıcını oluşturur. λ, maddenin dalga boyu; h, $6.63x10^{-34}$J.s ile Planck Sabiti; p, maddenin kütle ve hızının çarpımı olan momentumudur. De Broglie Denklemi; elle tutulabilen gözle görülebilen hareketli bir maddenin de dalga boyu olduğunu söylemektedir. Kendisinden önceki çalışmalarda, ışığın dalgalar halinde yayılırken aynı zamanda momentumunun da olduğu ifade edilmişti. Yani ışık hem dalga hem de parçacık gibi davranıyordu. De Broglie buradan yola çıkarak tüm maddelerin de ışık gibi dalgalar halinde olması gerektiğini söyledi. Bu tartışmalar bazı deneysel sonuçlarla ispatlanınca maddenin hem dalga hem de parçacık olduğu kabul edildi.

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana maddeyi ve ateşi (ışığı) anlamaya çalışmıştır. Duyu organları ile maddeyi sert, yumuşak, sıcak, soğuk gibi betimlemiştir. Maddenin tanımlamasında ilk söylemler hep elle tutulup gözle görme üzerine yapılmıştır. Ancak De Broglie Denklemi, ilk kez maddenin elle tutulup gözle görülmesinin ötesinde dalga boyuna sahip soyut bir kavram ile tanımlamıştır. Madde; bizim kolayca tutup, ölçüp biçip, gözümüzle göremeyeceğimiz farklı olasılıklar halinde kâinatta var olmaktadır. Bu ifade özellikle çok küçük ve çok hızlı atom altı parçacıklar için böyledir. Örneğin bir elektronun atom içindeki yerini tam olarak bilebilir miyiz? (Gerçeği bilebilir miyiz sorusudur bu!) Kuantum fiziği sonuçlarına göre bu sorunun cevabı hayırdır. Heisenberg Belirsizlik İlkesi'ne göre bir maddenin yerini belirlemek için ne kadar hassas ölçüm yaparsak o kadar maddenin hızını ölçmede hata yaparız. Bu ölçme işleminin gerçeğidir. Bir bardak suyun sıcaklığını termometre ile tam olarak ölçmek mümkün değildir. Bardağın içindeki suyun sıcaklığı 60 derece ve kullanılan termometre 23 derece gibi oda sıcaklığında ise termometre suya daldırıldığında suyun ve termometrenin sıcaklıkları eşit oluncaya kadar sıcaklık alışverişi olur ve suyun sıcaklığını mutlak (gerçek) olarak ölçülemez.

Bunun yerine su ve termometre birlikteliğinin sıcaklığı ölçülmüş olur. İnsanoğlu ölçme yaparken mutlaka ölçüm için bir başka nesne kullanması gereklidir. Kullanılan nesne veya

ölçme yöntemi, ölçüm sonucunu etkiler. Özellikle atom altı dünyada bu etkileme, onların boyutları açısından çok büyük olur. Kuantum fiziği nesnelerin gerçek ölçümünün yapılamayacağı üzerine kurulmuştur. Gerçek sonuçlar yerine nesnenin alabileceği ölçüm değerlerinin olasılıklarının bilineceği üzerine kurulmuştur. Atom içinde elektronun nerede olduğunu ölçemeyiz ancak nerelerde bulunacağı olasılıklarını bilebiliriz. İşte bu olasılıklar birlikteliğine maddenin dalga boyu demekteyiz.

Vücudumuz dahil çevremizdeki tüm maddeler, atom ve elektronlardan oluştuğu için bu bilgiler kendimize ve çevremize farklı gözle bakmamıza neden oldu. De Broglie Denklemi ve daha sonraki bilim insanlarının çalışmaları, artık maddenin bildiğimiz duyu organlarımızla anladıklarımızın ötesinde dalga yani enerji formunda da olduğunu söylemektedir. Tebeşir eğer yeterince yüksek hıza ulaştırılırsa artık kara tahtada kullanmak için elimize aldığımız tebeşir değil uzayda belirli olasılıklarda bulunma olasılıkları olan enerji yani dalga formuna geçer. Elimize aldığımız tebeşir gündelik hayatımızda hızı, kütlesi, momentumu olan gerçek bir parçacıkken yüksek hıza ulaştığında duyu organlarımızla tespit edemeyeceğimiz tabiri caizse soyut bir nesneye dönüşür. Aynı cep telefonlarımız sinyalleri gibi. Cep telefonları sinyallerini göremeyiz, tartamayız ama gelen mesaj ile onun gerçekliğine inanmakta kuşku duymayız.

De Broglie Denklemi, dualite yani ikiliğin aynı anda olduğunu bize göstermektedir. Yani madde, aynı zamanda hem parçacık (p) ve hem de dalgadır (λ). Yani hem gerçektir hem de sanal (hayal). Bu ifade bir elektron ya da bir proton için söylenince kulağa hoş gelmektedir. Ancak insan da elektron ve protonlardan oluşmuştur. Öyleyse insan da hem gerçek hem de hayal olabilir mi? Beden ve ruh gibi. Bedenimiz gerçekliği (p) simgelerken ruhumuz hayali (λ) simgelemektedir. Ruhun gizemi saklı kalırken insanın aklı ve hayal etme yeteneğine geçelim. İnsanoğlunun en önemli iki yetisi aklетmesi ve hayal edebilmesidir. Akıl gerçekliği simgelerken hayal sanal olanı simgelemektedir. Akıl; ölçüp biçip, somutlarken hayal imgeleştirmektedir. Burada da akıl (p) iken hayal etme yeteneğimiz (λ) olmaktadır. Düşünme yeteneğimiz bilimi üretirken hayal etme yeteneğimiz sanatı üretmektedir. Bilim (p) ise sanat (λ) olmaktadır. Yaşamımızın en önemli öğesi din de bu ikiliği taşımaktadır. Biz dini veya yaratıcıyı hayal yeteneğimizle hisseder aklımızla yaşarız. Dinin yasaları aklı, tasavvuf ise hislerimizi simgeler. Aynı şekilde medrese (p) ise tekke (λ)'dır. Aynı alim ve arif gibi. Alim, ilim sahibi iken; arif, irfan sahibidir. İlim ölçüp biçilebilen kesin bilgi iken irfan ferasettir.

Sanatçılar ile dindarlar aynı kategoridedir. O nedenle sanatçıların yaşam algısı ile dindarların yaşam algısı çok farklı değildir. Yönetmenliğini Marc Forster'ın yaptığı "Lütfen Beni Öldürme (Stranger than Fiction)" filminde, roman yazarı en iyi kitabını tamamlamak üzeredir. Önündeki tek sorun, ana karakteri nasıl öldüreceğini bulmaktır. Yazar, bunları düşünürken film ana karakterin yaşamı üzerine kuruludur. Filmin başrol oyuncusu (aynı zamanda romanın ana karakteri) beyninde bazı sesler duyarak yaşamının aslında bir roman olduğunu fark eder ve yazarı bularak onu öldürmemesi için çaba gösterir. Film; hayal olan roman karakte-

rinin, romandan çıkarak gerçek hayata yine hayal olan filme dönmesi üzerinedir. Bu filmi, yine hayal olan sinema perdesinden gerçek hayatta izlemekteyiz! Gerçek ve hayal, Woody Allen'ın "Kahire'nin Mor Gülü (The Purple Rose of Cairo)" filminde, sinema perdesindeki karakterin perdeden çıkarak sinema salonundaki aşığına gitmesiyle de gösterilir. Sanatçılar gerçek hayatın da bir hayal olduğunu söylemek için fazlaca eser vermişlerdir. Din de bu hayatın gerçek hayat olmadığını, bir hayal olduğunu söylemez mi? Gerçek hayatın öbür dünya olduğuna işaret etmezler mi?

René Magritte'nin ünlü resminde "Ceci nest pas une pipe. (Bu bir pipo değildir.)" yazmaktadır. Yazı resimden ayrı değildir. Gerçekten resimdeki pipo değildir. Gerçek olan resim midir yoksa hayal olan pipo mudur? Ressamlar akıl ile var olmaz, hayal yetenekleri ile var olurlar. O nedenle gerçeği hissederler. Resim öğretmeni ise "bilir" ama "hayal edip" resim çizebilir mi? Alain Corneau'nın yönettiği, yazar Pascal Quignard'ın romanından uyarlanan "Tous les matins du monde (All the Mornings of the World- Dünyanın Tüm Sabahları)" filminde müzisyen, inzivaya çekildiği kulübesinde gözleri yaşlı bir şekilde ölen eşini düşünerek viyolonsel çalmaktadır. Bu sırada masanın karşısında bir anda eşi var (gerçek) olur. Müzik sona erip eşi kaybolduğunda dikkatli izleyiciler masanın üzerindeki nesnelerin değişimini fark edebilir. İzleyici, müzisyenin eşini hayal ettiğini düşünürken yönetmen filmin içine girebilenlere gerçeği yaşatır. Bu filmde Gerard Dipardieu'nun canlandırdığı saray müzisyeninin gençliğini oğlu oynamaktadır. Müzisyenimizden ders almak isteyen biraz da kızının aşığı delikanlıya, bir eser çalmasını istedikten sonra söylediği söz çok önemlidir: "Sen müzik yapıyorsun müzisyen değilsin." Gencin gerçeğini hisseder ve evinden kovar.

"Bilmek" ve "olmak" ayrı kavramlardır. Gerçeği bilmek veya gerçeği hayal etmek başka bir şeydir, "gerçek" olabilmek başkadır. Bilmek istiyoruz, bilmek istediğimizi hayal ediyoruz ama "onu" olmayı istemiyoruz. Doktor, mühendis, avukat, akademisyen olmak istiyoruz. İfade içinde "olmak" kullanıyoruz ama sadece mesleği icra edecek bilgileri biliyoruz. Dindar olmayı, merhametli olmayı, adaletli olmayı biliyor ve söylüyoruz ama "olmak" zor.

Bütün toplumlarda tümüyle çıplaklık ve cinsellik hoş karşılanmaz. Kimse çocuklarının yanında böyle filmler seyretmekten hoşlanmaz. Güzel de kabul edilmez. Ama küçük bir öpme, tatlı bir bakış ve dokunuş olan aşk filmleri herkese güzel gelebilir. Tüm çıplaklığıyla, gerçekten, genel olarak hoşlanmaz. Gerçeğin dolayımlısı ise zarif gelir. Saçı olmayan bir kişiye herkesin içinde kel denilirse hoş olmayabilir. Ama biraz şakayla karışık az saçlı denilirse çok kötü karşılanmayabilir. Mizah ve sanat, bu dolayımlamayı yaptığı için insanlara güzel gelir. İnsan tüm çıplaklığıyla gerçekliği sevmez veya tahammül edemez. Yüce Yaratıcı da kendini tüm gerçekliğiyle göstermiyor. Hep bir dolayımlama ile bize kendini gösteriyor. Kâinat ve içinde bulunduğumuz tabiat içinde farklı yaratılışlarla bize gözüküyor. Kâinat ve tabiat incelikli, zarif, güzel ve sanat gibi. Güzel olan hayal içinden geçilen gerçekliktir. Hayal koridorundan geçerek gerçeği görmeye çalışmak bir yolculuktur. Bu yolculuk ise "insan olma" yolculuğudur.